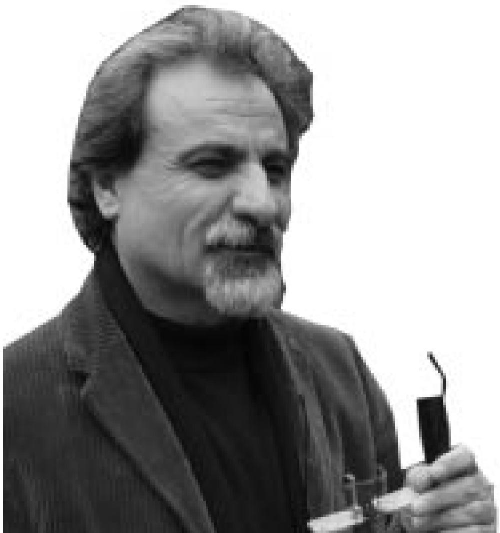

جەلال بەرزنجی:
زۆربەی ڕۆشنبیرانمان لەناو هەرێمێکی کۆن و سەلەفیدا کار دەکەن بۆیە هێزی گۆڕانکارییان تێدا نییە

هەڤپەیڤین:
ئازاد عەبدولواحید

جەلال محەمەد بەرزنجی شاعیرێکە زیاتر لە سالّانی هەشتایەکان لە ڕێگەی (سەمای بەفری ئێواران) ناسرا، ئەو کۆشیعرە لەو سەردەمەدا بەهۆی تایبەتمەندییەکانی بووە جێگەی سەرنجی (ڕەخنە) و قسەوباسێکی زۆری لەبارەوە کرا.

ئەم شاعیرە پتر لە (٣٠) سالّە زۆر هێمنانە و بە نەزاکەت مامەلّە لەگەلّ شیعر دەکات، لە چاو سالّانی زۆری تەمەنی شیعریی، کەمی نووسیوە، چونکە خەمی سەرەکی ئەم شاعیرە شیعر و پەرەپێدانە بە کەرستە و تفاقی شیعریی خۆی و قوولّکردنەوەی دیدگا و ڕامانەکانییەتی، بۆیەشە زۆر کەم نەبێ لای لە هونەرەکانی دیکەی نووسین نەکردووەتەوە، هیوادارم هەروایش بمێنێتەوە.

سەفەرکردنی ئەم شاعیرە بەرەو هەندەران و گیرسانەوەی لە (کەنەدا) و فێربوونی زمانی ئینگلیزی ئاسۆیەکی فراوانی دیکەی بۆ کردوە تا زیاتر لەناو سرووت و کەشوهەوای شیعر و ئەدەبیاتی جیهان ڕابمێنێ.

لە سەردانی ئەم دواییەی ئەم دۆستە دێرینەمان بۆ بارەگای گۆڤاری ڕامان و لە دیالۆگێکی کراوەدا دواندمان و لەمەڕ قسەوباس و کێشەکانی شیعر و پرسەکانی ڕۆشنبیریمان ئەم دیالۆگەمان لەگەلّ سازدا.

ڕامان: ئەزموونی شیعری خۆتان بۆ چەند قۆناغ دابەش دەکەن؟ چۆن و بە چ پاساوێک هەریەک لەم قۆناغانە دەستنیشان دەکەی؟

جەلال بەرزنجی: پاساو بۆ هەریەک لە قۆناغەکانی ئەزموونی شاعیر ئەو زمان و دید و جیهانە شیعرییە دیاریی دەکات کەوا شاعیر لە هەر قۆناغێک شیعرەکانی پێ دەناسرێتەوە، من بۆ خۆم هەمیشە هەوڵ دەدەم ئەمڕۆی شیعری خۆم تێپەڕێنم، بۆ وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارەش دەبێ بگەڕێمەوە سەر دەقی شیعرەکانم بۆ ئەوەی ئەزموونەکان، یان ئەو هەوڵانەی بۆ نووسینی شیعر داومن لێکیان جیابکەمەوە، لەگەڵ ئەوەش ئەم هاوێرکردنە بۆ من ڕەنگە زەحمەت بێت، بەڵام لەوانەیە بۆ یەکێک لە دەرەوەی دەقەکان بێ ئاسانتر بێت.

دەتوانم کۆ شیعری (سەمای بەفری ئێواران) کە لە ساڵی (١٩٧٩) چاپم کرد بە یەکەمین ئەزموونی شیعری خۆمی دابنێم. زمان و دید و ڕستەی شیعری و چۆنیەتی بیناکردنی شیعر لەم دیوانەدا جیاوازە لەگەڵ ئەو شیعرانەی ئەوکات دەنووسران، ئەوەش بەمانای ئەو غرورییە نا، بەڵام لە هەموو شیعرەکانی ئەوکات جوانتر و هونەریتر بوون، من مەبەستمە بڵێم هەر لە سەرەتای دەست پێکردنم حەزم کردووە هەوڵی پێکەوەنانی دنیای خۆم بدەم و شیعرێک بنووسم کۆپی ئەوانی تر نەبن، ئەم ئەزموونە بۆ من سەرەتایەکی سەرکەوتوو بوو، چونکە زۆر جار شاعیر لە قۆناغی یەکەمیدا دەکەوێتە ژێر کاریگەریی شاعیرانی ترەوە، بەڵام دیارە من هەوڵی تایبەتی خۆمم داوە.

لەگەڵ ئەوەی هەمیشە لە ئەنجامدا شاعیر لەناو ئەزموونێکی درێژی شیعر نووسیندا دەژیت و زەحمەتە قۆناغەکان لێکتر هاوێر بکەیت، بە تایبەت خودی شاعیر خۆی لەم حاڵەتدا دەبێ وەک خوێنەری خۆت بە شیعرەکاندا بچیتەوە کە منیش ئێستا بۆ وەڵام دەگەڕێم.

لە کۆ شیعری دووەمم (گەرم نەبوونەوە) ساڵی ١٩٨٥ لەگەڵ ئەوەی درێژەپێدانی ئەزموونەکەی پێشترم بوو بۆ نووسینی شیعری نوێخواز و جیاواز، بەڵام ئەزموونێکی جیاواز بوو، لە گەرم نەبوونەوە زیاتر بەرەو دنیای خود و ناوەوە، ڕوح و چڕکردنەوەی زمان هاتم و ڕستە شیعرییەکانم زۆر کورتتر بوونە و لە شیعری سپی و خاوێن نزیکتر کەوتمەوە..

قۆناغی سێیەم لە ئەزموونی شیعرەکانم دوای ژیانی تاراوگە دەست پێدەکات ئەویش بە شیعری درێژی درامی

ئازاد عەبدولواحید، جەلال بەرزنجی

و زیاتر ڕۆیشتن بەرەو ناسکی و گەڕانەوە بۆ دنیای نۆستالۆژیا و کۆڵینی یادەوەرییەکان کە لە کۆ شیعری (یادەوەری کەسێکی بەربا) لە ساڵی ٢٠٠٣ چاپم کرد هەستی پێدەکرێت. قۆناغی چوارەم ئەو قۆناغەیە کە ئێستا شیعری پێ دەنووسم ئەویش دوور کەوتنەوەی تەواو لە بابەت و کێشە ئاساییەکان و بابەتەکانی ناو ژیان و واقیع زیاتر شیعر نووسین بۆ جوانی و ناوچە سپییەکانی بنی بنەوەی ڕوحی و ناوچە شینە دوورەکان و ئەودیوی ڕەهاییە... لەم کۆ شیعری (ناوم بنێن ماڵەوە) ٢٠٠٦ هەنە.

ڕامان: لە کام لەو قۆناغانەدا هەستت کردووە وەک (شیعر) لە هەرێمەکانی (شیعرییەت) نزیک بوونە؟

جەلال بەرزنجی: لە هەموو قۆناغەکانی شیعر نووسینم، هەوڵم داوە لەناو هەرێمە گەرم و کاریگەرەکانی شیعرییەت ئیش بکەم. من هەمیشە هەوڵم داوە، شیعرییەت بپارێزم و لە مانا و بە پاشکۆ کردنی شیعردوورکەمەوە و بارکردنی شیعر بە وەزیفە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکان ئەرکی شیعر نییە، هەمیشە لەگەڵ دەنگ هەڵبڕینی بەرز نەبووم، بەڵام لەو ئەزموونەی ئەم دواییەمدا بەتایبەت شیعری (بەربوومەتە ناو تەنیایی) و شیعری (هەمیشە لەم دیو ئاسمانەوە پەنجەرەیەکی شین دیارە) زۆر بە تۆخی و ئەبستراکانە لە هەرێمی شیعردام.

ڕامان: چۆن لە دنیای بەربڵاوی شیعر گیرساێتەوە؟ عەجەب لەناو هونەرێکی دیکەی دەربڕین و گوزارشت کردن لە خودی خۆت، خۆت نەدۆزییەوە؟

جەلال بەرزنجی: هۆکاری سەرەتای شیعر نووسین لای من دیار نییە و ناتوانم هەست کردن بە جوانی و دۆزینەوەی پێوەندی ڕۆحی نێوان شتەکان و هەست کردن

من هێز و جوانیی شتەکانی خۆم لە شیعردا دەبینم

بەو کەموکورتیانەی لە ناخی مرۆڤ و دنیادا هەیە بخەمە چوار چێوەوە، دیارە من بۆ خۆم کەسێکی کەمێک گۆشەگیرم و حەزم لە ڕامان و ئارامییە، شیعریش بوونەوەرێکی ئارام و جوان و ڕەهایە، ڕەنگە بۆیە پەنامان بۆ یەکتر هێنابێت.

ڕامان: شیعر نووسین لای تۆ حاڵەتێکە، یان سەنعەتسازی و ڕۆشنبیری و هەر کاتێ بتەوێ دەتوانی بچیتە سەر شیعر نووسین؟

جەلال بەرزنجی: نەخێر، شیعر لای من سەنعەتسازی نییە، لەگەڵ ئەوەی هەوڵم داوە، هەمیشە وەک شاعیر بژیم و ڕەفتار بکەم و ببم بە بەشێک لە دنیای شیعر نووسین و هەمیشە چەند هێڵێکی نەست و گەڕانەوە بۆ نۆستالۆژیا و خەون و دوورتر ڕۆیشتن بە شیعرەوە سەرقاڵ بن، بەڵام ناتوانم بە زۆر، یان بە سەنعەتسازی شیعر بنووسم.

شیعر زیاتر حاڵەتێکە نە کات و نە شوێنی نییە و لە پڕ ڕۆحم داگیر دەکات و نیگەرانم دەکات و لە واقیعم دادەبڕێت و ئامادەم دەکات بۆ کارێکی زەحمەت، بەڵام ناسک. لە حاڵەتی شیعر نووسین جگە لە وشە پێوەندیم بە هیچ شتێکی تر نامێنێ و تا لە نووسینی شیعرەکە نەبمەوە نایەمەوە سەر زەوی و ناو دەوروبەر.

ڕامان: هەستت کردووە لە هەندێک قۆناغ و کاتدا شیعر لە تۆ تۆرا بێت؟ دەتوانی ئەم کاتانەمان بۆ دەست نیشان بکەیت؟

جەلال بەرزنجی: ساڵی ١٩٩٧ ئەوکاتەی لە تورکیا پەناهەندە بووم دواییش کە لە ڕێگەی نەتەوە یەکگرتووەکان و حکومەتی کەنەداوە سەفەرم کرد بۆ کەنەدا، بۆ ماوەی دوو ساڵ ئەو زەحمەتیانەی دێنە پێش کەسێکی تەمەن (٤٨) ساڵی بۆ دەست پێکردنەوەی ژیان لە (سفرەوە) لە وڵاتی دووەم، وایان کرد کەمێک لە شیعر بتۆرێم و ئەوکاتانە زۆر هەستم بە ترس و گوناهێکی ڕۆحی گەورە دەکرد، لەبەر ئەوەی پێوەندی جارانم لەگەڵ شیعر نەمابوو دوایی وردە وردە توانیم بەسەر گرفتەکان زاڵ بم و لەگەڵ شیعر ئاشت ببمەوە و بە ستایلێکی تر شیعر بنووسمەوە.

ڕامان: زیاتر بە شەو، یان بە ڕۆژ، یان لە چ سرووتێکی تایبەتدا شیعر لەلای تۆ میوانە؟

جەلال بەرزنجی: شیعر هەمیشە بێ تەلەفۆن کردن و ئیمێل ناردن و ژوان ڕێکخستن دێت، بوونەوەرێکی ئەوەندە خۆشڕەو و بێ کات و شوێن و پلانە، هەمیشە کتوپڕ خۆی بە ژووری ناوەوەمدا دەکات و ئۆقرەم لێ هەڵدەگرێ، گینگڵم پێ دەدات و ماتم دەکات و دەمباتەوە منداڵی، دەمهێنێتەوە ئێستا و دەمباتە ئایندە و دامەبڕێ لە دەوروبەر و شتە زانراو و وەستاوەکان و لە ئەزموونی نزیکەی (٣٢) ساڵمدا لەگەڵ شیعر نووسین، وام لێهاتووە زۆربەی کات هەندێک لە هێڵەکانی نەستم، یادەوەریەکانم بە خولقاندنی شیعرەوە خەریکن، بەڵام ساتەکانی شیعر نووسین و غەرق بوونی ناو سیحری وشە و سرووتەکانی جیاوازن.

ڕامان: لای تۆ وەزیفەی شیعر چییە؟ ئایا شیعر لای تۆ هۆیەکە بۆ گوزارشت کردن، یان ئامانجێکە بۆ خۆی؟

جەلال بەرزنجی: لای من شیعر ئامانجێکی زۆر پیرۆز و گەورەی هەیە بۆ کەم کردنەوەی ئەو کەموکورتیانەی لە ناخی مرۆڤ و دنیادا هەن و ئامانجێکە بۆ خولقاندنەوەی دنیا و شتەکان بەشێوەیەکی جوانتر و هونەریانەتر. لای من شیعری مەزن گوزارشت کردن، یان لاسایی کردنەوە، یان گێڕانەوە نییە، بەڵکو خولقاندنە... هەمیشە ئەگەر لە شیعر وردبینەوە، ئامانجێکی ئیستێتیکایی و هزری و تەواوەی لەناودایە، زۆر توخم و کەناڵی تر، یان ژانری ئەدەبی و هونەری تر هەن بۆ گوزارشت کردن و جێ بەجێ کردنی هەندێک وەزیفەی کۆمەڵایەتی، یان سیاسی، بەڵام گەر شیعر بیەوێت جارێکی تر خۆی لەم وەزیفە و مەبەستانە بدات دەبێتە پەراێز و کەسی دووەم، کە قەت لایق بە شیعر نییە.

ڕامان: تۆ شاعیرێکی نەختێ گۆشەگیری، پێم وایە زۆر لە نیفاق و درۆی نووسەران دەترسی؟

جەلال بەرزنجی: ڕاست دەکەی من گۆشەگیرم و زۆر حەزم لە پێوەندیی زۆر و قەڵەباڵغی و گرووپ و گرووپانێ و نیفاق و درۆ نییە، هەمیشە لە پێوەندییە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکان بە تەقیەم و دەسڵەمێمەوە، درەنگ دەتوانم برادەرایەتی دروست بکەم، زۆر حەزم لە تەلەفۆن کردن و مەوعید دانان نییە، زۆر حەزم لەوە نییە بچمە میوانداری، ئەو ژیانی تاراوگە و دوورییە زیاتر بەرەو گۆشەگیریی بردووم، بەڵام ئەم گۆشەگیرییە وانییە هەمیشە لەناو دنیایەکی فراوانی ڕوحی و جوانیدا نەژیم و هەمیشە ئاخاوتنم لەگەڵ کارەکتەرەکانی شیعری خۆم

نەبێت، ئەو نیفاق و ساختە چێتییەی ئەمرۆ کەوتۆتە ناو ژیان و خەڵک، زۆرجار ئەدیبانیشی گرتۆتەوە، هەر ئەوەش وام لێدەکات گۆشەگیری و سڵەمینەوەکەم قووڵتر بێت.

رامان: هەست دەکرێ زیاتر خۆت بۆ شیعر تەرخان کردبێ، بۆیە کەمتر لات کردووە بەلای هونەرەکانی دیکەی نووسینەوە، ئەمەیان بۆ؟

جەلال بەرزنجی: شیعر لای من هونەرێکی زۆر سەخت و قورسە و دەبێ توانایەکی هونەری و زمانەوانی و ئیستێتیکی و مەعریفی زۆرت هەبێت و خۆتی بۆ تەرخان بکەیت و تواناکانت پەرش و بڵاو نەکەیتەوە. من ناتوانم بە وردی بگەڕێمەوە ئەو سەرەتایانەی (تەیری شیعر لێی داوم) تا ئێستا بەو (تا) و تاسەیەوە دەناڵێنم.. هەرچەندە ناوە ناوە لەم لاو ئەولا لە رۆژنامە ئەلکترۆنییەکان ستوونی رۆشنبیری و سیاسی دەنووسم، بەڵام ئەوانە هیچیان وزە و توانای تەواوی من نین، من هێز و جوانی شتەکانی خۆم لە شیعردا دەبینم.

رامان: لەم دوورە وڵاتییەی خۆت، نازانین چەندە ئاگاداری شیعری کوردیت؟ ئەگەر ئاگاداری بزاف و جموجوڵی شیعری کوردی، چەند لەو بارودۆخەی شیعر رازیت؟

جەلال بەرزنجی: راست دەکەی دوورییەکەم زۆر زۆرە و وەک دەزانن سێ کێشوەر لە کوردستان دوور کەتوومەتەوە و ئەوە بۆ نۆ ساڵیش دەچێت زۆر بە وردی ئاگاداری بزووتنەوەی شیعری کوردی نیم. زۆر لەم دیوانە شیعرییانەی شاعیرە هاورێکانیشم نەبینیوە، هەرچەندە ئەو ئاسانکارییەی (گوندی گلۆباڵ) بۆ پێوەندی کردن هێناویەتییە دنیای ئەمرۆ، زۆرجار لەسەر شاشەی کۆمپیوتەر هەندێک شیعری کوردی دەخوێنمەوە، دەقی جوانمان هەیە، بەڵام نابێ ئەوەشمان لەبیر بچێتەوە کەوا لە شیعر نووسیندا نابێ لەخۆ رازی بوون هەبێت، بەو مانایەی بوترێ وام لە لووتکە، چونکە هەمیشە لووتکەیەکی تر هەیە.

رامان: هەموو داهێنانێک پێویستە راستگۆیی لەخۆ گرتبێ، بەڵام مەرج نییە هەموو راستگۆییەک داهێنان بێت، تۆ چۆن لەوە تێدەگەی؟

جەلال بەرزنجی: من دەڵێم هەموو داهێنانێک پێویستە راستگۆیی لەخۆ گرتبێ، چونکە دەبێ ساتەکانی چوونە سەرەوە و هاتنە خوارەوەی سرووتی شیعر نووسین پێویستی بە دید و رۆحێکی خاوێن و سپی و بە

ئەم وێنەیە ساڵی (١٩٧٦) لە هەولێر گیراوە. کەسەکان لە چەپەوە: ئازاد عەبدولواحید، نەوزاد رەفعەت، مەجید عەبدوڵلا، مەحموود زامدار، سەعدوڵلا پەرۆش، جەلال بەرزنجی، شێرزاد سەرسپی، فەرید زامدار، دڵشاد عەبدوڵلا

دەستنوێژ هەیە، واتە ئەو ساتە تایبەتیانەی بە چاوی منداڵێکی گەورە و دوور لە کۆنترۆڵ و پۆلیسی لۆژێک، دوور لە سارد و سڕی واقیع و دوور لە وشک و برینگی ئایدۆلۆژیا و کۆپی کردن. کە دەڵێین راستگۆیی شاعیر مەرجی داهێنانە مەبەستمان ئەو ساتانەیە کە دوور دەکەوێتەوە لە هەموو شتە زەق و کۆنکریتی و ریاییەکان و چوونە ناو ژوورێکی ناسک و هونەری کە تێیدا شیعر دەخوڵقێنرێ. زۆرجار هەندێک شاعیر بە هەڵە لە راستگۆیی دەگەن و وا دەزانن بە راستگۆیی گێڕانەوەی شتێکی ناو واقیع، یان رووداوێک شیعرە، بەڵام راستگۆیی لە ساتەکانی خوڵقاندنی شیعردا شتێکی ترە وەک لە سەرەوە ئاماژەم پێدا.

رامان: ئەمرۆ راگەیاندن هەموو شتەکانی لاوانی جیاکردۆتەوە، لەوانەش (شیعری لاوان) تۆ چۆن لەو زاراوەیە تێدەگەی؟

جەلال بەرزنجی: لاوان هەمیشە خەون و زمان و دنیای تایبەتی خۆیان هەیە کە لاوان و ئەوەش کەینوونەی ژیانە و زۆرجار لاوان لەگەڵ نەوەی پێش خۆشیان ناکۆکن و ململانێیان هەیە. زۆرجار تووڕە و یاخین، من لەگەڵ ئەوەم لاو لە قۆناغی لاویەتی هەندێک شتی تایبەتی هەبێ، رەنگە زۆرجار نە شارەزابی، یان زۆر رادیکاڵ بوون و بێ ئەزموونی تووشی گرفتیان بکات لە گوزارشت کردن و خستنە رووی خەون و کەسێتی خۆیان.

شیعریش یەکێکە لەو توخم و ئامرازانەی لاوان گوزارشتی پێ لە خەونە سەرکوتکراو و هیوا نەهاتووە دییەکانی خۆیانی پێ دەکەن. هەندێ جار لاوان دەکەونە ناو دنیایەکی تەمومژاوی کە ناتوانن لێی دەرچن و دیار

نەبوونی ڕێگاو دید و دنیایەکەیان ماندوو دەکات و دووریان دەخاتەوە، بەڵام دەبێ ئەوە بە ئەزموونێکی نۆرمەڵ بزانێت. جارجارەش تیشک و وێنە و مامەڵەکردنی جوان لە شیعرەکانیاندا هەیە.

ڕامان: ئایا شیعری لاوان و وەچەی نوێ و ناوی نوێ دەخوێنیتەوە؟ چۆنی دەبینی؟

جەلال بەرزنجی: وەک پێشتریش باسم کرد بەهۆی زەحمەتی پێوەندی کردنم بەناوەوەی کوردستان و چاپەمەنییەکان ناتوانم بۆچوونێکی ورد لەسەر شیعری لاوان و وەچەی نوێ پێکەوە بنێم. بەڵێ شیعری هەندێک لاو، یان وەچەی نوێم خوێندۆتەوە و پرسیومە ئەوانەکێن.

ڕامان: لەناو دنیای ئەمڕۆدا شیعر چەند توانیویەتی پێگەی خۆی لەناو هونەرەکاندا بپارێزێ؟

جەلال بەرزنجی: بە ڕای من هەمیشە پێگەی شیعر لە پێشەوەیە و پارێزراوە و هونەرەکانی تر قەرزاری شیعرن، ئەوان شیعرییەت لە شیعر وەردەگرن بۆ ئەوەی هونەرەکانیان جوان و نەمر بن، ئەوان هەمیشە هەوڵ دەدەن بە دید و زمانی شیعری کار لە ژانرەکانی تردا بکەن.

ڕامان: لە حەفتاکاندا (ڕوانگە) پەیدابوو، نازانم ئەو بزاڤە هیچ تەئسیرێکی لەسەرت بەجێ هێشتووە؟

جەلال بەرزنجی: نەخێر ڕوانگە هیچ تەئسیرێکی وای لەسەرم بەجێ نەهێشتووە لەژێری دەرباز نەبم، بۆ ئەوکات بانگەوازەکەی (ڕوانگە) وەک بەیاننامەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی یاخیانە باش بوو، بەڵام وەک بەیاننامەیەکی ئەدەبی لاواز بوو، بنەماکانی دیار نەبوو، دیدی ئەدیب و شاعیرەکانی بەیاننامەکەیان ئیمزا کردبوو پەلەیی و کاڵی پێوە دیاربوو، ئەوکات زیاتر لەلایەن کەسانی کۆنسەرڤەتیڤ و مەلاکانەوە دژایەتی کران. خاڵێکی تر من ئێستا دوای(٣٢) ساڵ شیعر نووسین و بەجێ هێشتنی چەند ئەزموونێک کاریگەریی کەسم بە سەرەوە نەماوە و ڕەنگە بە پێچەوانەوە کاریگەریم بەسەر هەندێک لە شاعیرانیش هەبێت.

ڕامان: وەک شاعیرێک چەند سوودت لە ژانرە ئەدەبییەکانی دیکە وەرگرتووە بۆ شیعر نووسین وەک (شانۆ، ڕۆمان، چیرۆک، سینەما)... تاد؟

جەلال بەرزنجی: هەموو بینن و بیستن و خوێندنەوەیەک زانیارییەکانت زیاد دەکات ئەگەر ئەو شتانە بە دیدێکی داهێنەرانە و نوێخوازانە نووسرابن. من هەمیشە لە تەماشاکردن، یان خوێندنەوە، یان گوێ گرتن بە دوای زمانی شیعری و دیدی شاعیرانە و هونەرێکی بەرزدا دەگەڕێم، هەمیشە هێزێک هەیە (کونێکشنم) پێوەندیی کردنم بەو شتانەی دەرەوەی خۆم پەیدا دەکات ئەویش قودرەتی شاعیرانەی شانۆنووس، یان ڕۆمان نووس، یان چیرۆک نووس، یان دەرهێنەری سینمایە.

ڕامان: ئەی تەئسیری (مۆسیقا، شێوەکاری) بە سەرتەوە چییە؟

جەلال بەرزنجی: مۆسیقا هەندێک جار لە شیعریش خێراتر دێتە ناو ڕوحەوە، چونکە ئەو ئەبستراکترە و پێوەندی خولڤاندنی لەگەڵ وشەدا نییە. زوو زۆرجار کە شیعرم دەنووسی حەزم دەکرد گوێ لە مۆسیقا بگرم، بەڵام ساڵانێکە ئەو خووەشم نەماوە، حەز دەکەم لەکاتی شیعر نووسیندا لە ئاشتییەکی قووڵدا بم گوێم لە هیچ نەبێت.

هەمیشە پێگەی شیعر لە پێشەوەیە و هەموو هونەرەکانی تریش قەرزاری شیعرن

زۆر تابلۆی شێوەکاری و ڕەنگەکانی، ڕوحم دەبزوێنن و دێنە ژوورەوەی ڕوحم، چونکە هەست دەکەم پێوەندی لەنێوان وشە و ڕەنگدا هەبێت.

ڕامان: کارەکتەرێکی ئەدەبی (کوردی، جیهانی، عەرەبی) کە کاریگەریی قووڵی بە سەرتەوە هەبووبێت و نەتوانی لە بیر خۆتی ببەیتەوە کێیە؟

جەلال بەرزنجی: لەو ساتەی وەڵامی پرسیارەکەی تۆ دەدەمەوە هیچ کارەکتەرێکی وام لە زەیندا نییە کە نەتوانم لەبیرخۆمیان بەرمەوە، من بۆ خۆم توانایەکی زۆرم هەیە بۆ لەبیر چوونەوە و زوو لە شت بێتاقەت دەبم، ئەوەی ئێستا لەبیرمە تەنیا کارەکتەری خۆمە..

ڕامان: بەشێوەیەکی گشتی وەچەی ئێوە لەناو کەشوهەوای ڕۆشنبیریی جیهانیدا گۆش بوون، حەز دەکەم کاریگەریی ئەدەبیاتی کوردی بزانم بەسەرتانەوە چەندە و چۆنە؟

جەلال بەرزنجی: هەڵبەتە کە تۆ لەناو کەشوهەوا و ئەتمۆسفیرێکی زۆر فراوان و تەندروست و دەقی مەزن گۆش دەبیت و ئاگاداری بزاڤەکانی شیعری نوێی جیهانی دەبیت دیدت دەگۆڕێ بۆ چۆنیەتی هەڵسەنگاندن و چێژ وەرگرتن لە دەق و بە ئاسانی دەقی جوان و نەمر لە دەقی ئاسان و کاتیی جیا دەکەیتەوە، ئەوکات دەزانی ئەو

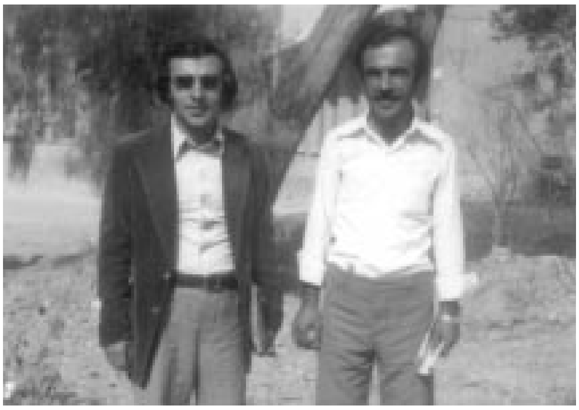

عەبدوڵلا زەنگنە، جەلال بەرزنجی
١٩٧٨/١٠/٢٧

کەرستانەی شیعری لێ خەڵق دەکرێن چین. بە ئاگادار بوونت لە کولتووری شیعری جیهانی کە دەکاتە کولتوورێکی گەورەتر و ئیش کردن لە (سپێسێکی) فراوانتر، وەک دەشزانین ڕۆژئاوا ناوچەیەکی گەرمی بزاڤە هزری و شیعرییە مۆدێرنەکان بووە، ئەو تێرامانە لە سەرەوەی ئێمە وای کردووە کەمتر بە هەموو دەقێکی کوردی سەرسام بین، من بۆ خۆم هەست ناکەم لە ڕووی داهێنانەوە ئەدەبیاتی کوردی ئەو کاریگەرییەی بەسەرمەوە هەبووبێت، یان هەبێت.

رامـــان: تا ئەمڕۆ کە خاوەنی ئەزموونێکی، هەست دەکەن شاعیرێکی کورد، یان شاعیرێکی ئەو دنیایە هەبێ بەردەوام کاریگەریی لەسەرتان مابێ، یان ئەو کاریگەرییە کاڵ بۆتەوە و هەر نەماوە؟

جەلال بەرزنجی: من نزیکەی (٣٢) ساڵێکە دەنووسم و هەر لە سەرەتای دەست پێ کردنم لە کۆ شیعری یەکەمەوە (سەمای بەفری ئێواران) لە ساڵی ١٩٧٩ خاوەنی دەنگی شیعری خۆم بووم و کاریگەریی شاعیرانی کوردی ئەم سەردەمم بەسەرەوە نەبوو، کەوابوو دوای ئەم کۆمەڵە کۆ شیعرییانە و ئەم قۆناغی ئەزموونانەی شیعرم پێدا ڕۆیشتووە ئەم کاریگەرییە هەر نییە. ڕەنگە زۆرجار ناڕاستەوخۆ هەندێک دەقی جوان کاریگەریی بەسەر ئەوانی تردا هەبێت، بەڵام بۆ من دەمێکە ئەم کاریگەرییە نەماوە.

رامـــان: شتێک هەیە لە داهێنانی شاعیرێک-نووسەرێکدا کە بۆ کورد بنووسێ ئەویش قووڵی بیرکردنەوە و نووسینە، بەڵام کەرستەکانی کوردی نین. لە کۆ شیعری (سەمای بەفری ئێواران) وەک لە نووسینەکانمدا باسم کردووە، ئەو کەرستانەی ناو واقیعی کوردەواریتان هێناوە و بەجوانی بەکارتان هێناون، هەست دەکەم لە کۆ شیعری (گەرم نەبوونەوە) سیمایەکی کاڵی ئەم ئەزموونەتان بەردەوام بووە، داخەکەم لە پاشان وردە وردە کەرستە کوردییەکانت لە کۆ شیعرەکانت ون بوون، تۆ دەڵێی چی؟

جەلال بەرزنجی: قووڵ و ناسک نووسین و خەڵق کردنی شیعر لە ناوچە نزیکەکانی ڕوح و خود زۆرجار وابەستەی کەرستەی خۆماڵی، یان جیهانی نین و شیعر هەمیشە لێمانەوە نزیکە ئەگەر ئێمە بتوانین ڕاوی بکەین. ڕاست دەکەی کاتی خۆی جوانت لەسەر (سەمای بەفری ئێواران) نووسی، کەرستەکانی ئەو کۆ شیعرە شتی ناو ژیان و سروشت و ڕوحە نیگەران و عاشقەکان بوون، ڕستە شیعرییەکان پێوەندییان هەبوو بە حاڵەتی وێنەکانی دەرەوەی حاڵەتە شیعرییەکان و گرتەی هێمنی سینەمایی و درامییان تێدا بوو، بەڵام لە دیوانی دووەمم زمان و کەرستەکان و دیدگای خولڤاندن و ئەتمۆسفیری شیعر نووسین ئازاد تر و چڕتر بووەوە. شیعرەکان زیاتر بەرەو شۆڕبن و پاک بوونەوە لە شتە زیاد و کاڵەکان بووەوە، بەڵام هەست دەکەم کۆ شیعری (گەرم نەبوونەوە) کە لە ساڵی (١٩٨٥) نووسیم باش نەخوێندرایەوە و لەسەری نەنووسرا، چونکە سەردەمەکەیشی جیاواز بوو بۆ بەدواداچوون و خوێندنەوە، خۆم هەر چەند مانگێک دوای بڵاوبوونەوەی ئەم کۆ شیعرە لەلایەن دائیرەی ئەمنی هەولێر گیرام، سەردەمەکەش سەردەمی پێش ئەنفال و کیمیابارانی هەڵەبجە بوو، ئیرهاب و سیاسەتی تۆقاندنی بەعسی فاشی لەترۆپکی بەهێزیدا بوو بەرامبەر بە گەلی کورد.

دوایی هەمیشە بە پێی قۆناغی ئەزموونەکانی شاعیر زۆرجار کەرستە و زمان و ڕامان دەگۆڕێ، بەڵام دەبێ ئەم گۆڕانە بۆ جوانتر کردن و نەمر کردنی شیعر بێت.

رامـــان: بەلای تۆوە پێوەر بۆ خەلاتکردنی شاعیرێک چییە؟ وەک شاعیرێک لە کەنەدا خەڵات کراوی، ئەو خەڵاتانە چۆن دەبینی کە تا ئێستا بە نووسەران و شاعیران دراون؟

جـەلال بەرزنجی: بەلای منەوە پێوەری خەڵات کردنی شاعیر دەبێ توانا و بەخششی بەردەوامی بێت بۆ داهێنان و چیتر نا. بەڵێ شیعری (شەڕ) و (پیاسەیەک لەگەڵ ئاشتی) لە پێشبڕکێی (شیعر بۆ ئاشتی) لە ساڵی (٢٠٠٢) کە پەرلەمانی کەنەدا ڕێکی خستبوو ڕێزی لێنرا، بەبێ ئەوەی منیان دیبێت و لە نزیکەوە بمناسن،

یان خەڵکی ئەم وڵاتە بم من ڕێزم لێنرا لەسەر بنەڕەتی دەقەکە دوور لە تەزکییەی حزبێک، یان گرووپێک، یان برادەراتییەک، یان بۆ پروپاگەندەی سیاسی.. نەخێر ئەم جۆرە چالاکی و کارانە خەڵکی پسپۆڕ دەیکەن و دەمێکە لە کاری سیاسی و حزبی و میزاجی کەسێتی جیا بۆتەوە، بەڵام بەداخەوە ڕێزلێنان لای خۆمان کەمتر لەسەر بنەڕەتی داهێنان و بەردەوام بوون و دەقی مەزنە، ڕێزلێنانەکان زیاتر بۆ پروپاگەندەی سیاسی بوون، میزاجی کەسێتی و تەزکییەی حزبی و برادەرایەتی زیاتر ڕۆڵیان هەبووە لەم ڕێزلێنانەدا. گەورەترین داهێنەر ئەگەر پشتگیرییان لەناو ئەو لایەنەی ڕێزلێنانەکە دەکات نەبێت، کەس لە بیری نییە ناڵێم هەمووی، بەڵام زۆربەی ڕێزلێنانەکان بۆ موجامەلە و پروپاگەندەن.

ڕامان: زۆر باسی ون بوون و دواکەوتنی (ڕەخنە) دەکرێ کە شانبەشانی دەقە ئەدەبییەکان ناڕوات. ئەم بیروڕایەش زیاتر ئەو کەسانە دەیڵێن کە خۆیان پێ داهێنەرە و لە (ڕەخنە)ش خۆیان پێ گەورەترە، لە کاتێکدا (ڕەخنە)ش نووسینی تێکستی دووەمە لەسەر تێکستی یەکەم و بە قەدەر بەخشش و داهێنانی یەکەم بوونی هەیە، ئێوە لەم بارەیەوە چی دەڵێن؟

جەلال بەرزنجی: من خۆم پێ داهێنەرە، بەڵام مانای وانییە خۆم پێ لە ڕەخنە گەورەتر بێت. ڕاست دەکەی زۆر ڕەخنە بە قەدەر تێکستی یەکەم بەخشش و داهێنانی هەیە و پەی بە شتە پەنهان و شاراوەکان دەبات و ڕەهەندی نوێ لە دەقدا دەدۆزێتەوە، بە مەرجێک ڕەخنەگر خاوەنی ڕۆشنبیری و حسێکی جوان و پێشینەیەکی کولتووری باش بێت. من زۆر لەگەڵ ئەو بۆچوونە دانیم کە دەڵێن ڕەخنە هەمیشە پەراوێزی دەقە و ئەگەر دەق نەبووایە ڕەخنە نەدەبوو، ئەوە وەک بوون، بەڵام چۆن و بەچی پێوانە و کەرستەیەکی ڕۆشنبیری و دیدێ کار لەسەر دەق دەکەیت؟ ئەوە دەبێتە هۆی ئەوەی بتوانی ڕەهەندی تر و دنیای تر لە دەقدا بدۆزیتەوە. بەڕای من هەر لە سەرەتاوە بزاڤی (ڕەخنە) لەناو ئەدەبی کوردیدا لاواز بووە، زیاتر وەک دەڵێن شیکردنەوە و تەفسیر کردنی ئاو بووە بەئاو، میزاجی کەسێتی و گرووپ و دواکەوتن لە زەوق و کەمتر گەڕانەوە بۆ سەر دەق و بە دەق وێران کەمتر بووە.

ڕامان: ئافرەت لە نووسین و شیعری ئێوە چ پانتاییەکی گرتووە؟ ئایا بە ڕای تۆ ئافرەت توانیویەتی لەسەر نەخشەی داهێنان و ڕووناکبیری ئێمەدا کاری بەرچاو بکات؟

جەلال بەرزنجی: من هەر لە سەرەتای دەست پێ کردنم هەوڵم داوە شیعرەکانم لە بە وەزیفە هەڵسان دەرباز بکەم و شیعر نووسین لای من زیاتر ئازادییەکی ڕەها بوو، تێکەڵ کردنی هەموو توخم و مەخلوقەکان بوو، ئافرەتیش چ وەک دایک و میهرەبانی و چ وەک جوانی و مرۆڤ تەواوکەری لەزەت و ساتە ئۆرگانیزمییەکان لەناو شیعرەکانمدا خۆی لەگەڵ شتەکانی تر تواندۆتەوە. ڕەنگە سیمای ئافرەت وەک توخمێکی ئیستێتیکایی بدۆزرێتەوە. بۆ خۆشیان توانیویانە کاری بەرچاوی ڕووناکبیری و ئەدەبی بکەن و هەندێک خۆیان لە پاشکۆیەتی ئیحساسی پیاوانە ڕزگار بکەن.

ڕامان: شیعر لەلای تۆ چەند پشکی خۆی لە واقیع وەردەگرێ؟ یان چەند تێکەڵە لە واقیع و فەنتازیا؟ یان هەر بە تەنیا خەیاڵ و فەنتازیایە؟

جەلال بەرزنجی: شیعر هەمیشە لەناوچەی خەیاڵ و فەنتازیا نزیکە و دواجار کەشتە واقیعییەکان بە نا واقیع و دیارەکان دەکاتە نادیار، یان هەستییەکان دەکاتە نەست و دەگەڕێتەوە ناوچەی خەیاڵ و فەنتازیا تا لە ستایلێکی هونەریی جوان بێتە دەرەوە، پێش ئەوەی شیعر وەک بوونەوەرێک بۆ جوانی لەلایەن شاعیر بخوڵقێنرێ پشکی خۆی لە زەوی و ئاسمان دەبات، لە خەون و واقیع دەبیات، بەڵام دوای ئەوانە هیچیان نا ناسیتەوە و دەبنە مەخلوقێکی تر.

ڕامان: باس لە کێشەی گەورە دەکرێ کە واقیعی ڕۆشنبیریمانی خنکاندووە و ڕۆشنبیری کورد توخنیان ناکەوێ، بەلای تۆوە ئەو کێشانە لە چیدا خۆیان دەنوێنن؟

جەلال بەرزنجی: بە تەواوی نازانم مەبەستت کام کێشەی گەورەن، بەڵام ڕاست دەکەی زۆر کێشە هەیە نەهاتوونەتە ناو ناوچەی کولتووری و واقیعی ڕۆشنبیریمان و لە ناوچە (حەرام کراوەکان) یان (پەی پێ نەبراوەکان) ماونەتەوە و ڕۆشنبیرانمان زۆربەیان هێشتا لە ناوچەیەکی کۆن و سەلەفیدا کار دەکەن، لەو ناوچە کۆنانەدا کار دەکەن کە ناتوانن بیگۆڕین، چونکە هەمیشە ڕابردوو ناگۆڕدرێ. بەلای منەوە ئەوەش پێوەندی بە ئازاد نەبوونی لیبرالانەی

من خۆم پێ داهێنەرە، بەڵام مانای وا نییە خۆم پێ لە ڕەخنە گەورەتر بێ

ڕوانگە
هیچ تەئسیرێکی لەسەرم بەجێ نەهێشتووە

ڕۆشنبیران و دەسەڵاتە سیاسییەکان و دامودەزگا ڕۆشنبیرییەکان و دواکەوتوویی ئەزموونی ئیش کردن لەگەڵ کایە مەعریفییەکاندا هەیە، پێوەندی بەنەکرانەوە و دیالۆگی ڕۆشنبیریی لەگەڵ دەرەوەی دنیای کوردەوە هەیە، پێوەندی بە ڕوونەدانی ریفۆرمی ئایینی و سیاسی کۆمەڵایەتی و سێکسییەوە هەیە.

ڕامان: سیاسەت چەند خزمەتی شاعیر دەکات؟ ئایا فەزای ئازادییەکانی لێ بەرتەسک ناکاتەوە؟

جەلال بەرزنجی: سیاسی و شاعیر هەردووکیان ئینتمایان بۆ خاک، یان زێد هەیە، بەڵام بە ڕێگەی جیاواز. بەلای منەوە هەمیشە شیعر لە سەرووی سیاسەتەوەیە، زۆرجار ئەو ئاڵۆزی و پیس بوونە ڕوحییەی سیاسەت لای مرۆڤی دروست دەکات، شیعر هەوڵی پاک کردنەوەی دەدات، ئەو دنیایە و ئەو بەهەشتە ون بووەی شاعیر شیعری بۆ دەنووسێ، لەم دنیایە جوانترە کە لەناو ستراتیژی حزبێکی سیاسیدا دیاری کراوە. ئەو ئازادییەی شاعیر بۆ مرۆڤی داوا دەکات جیاوازە لە ئازادییە سیاسییەکان کە بۆ مرۆڤیان دەوێت، بۆیە زۆرجار سیاسی و شاعیر هەریەکە و لەسەر هێڵێکی شەمەندەفەر دەڕۆن و ڕەنگە پێک نەگەن. زۆرجار سیاسییەکان هەوڵی بەرتەسک کردنەوەی ئەتمۆسفیری ئازادیی ڕەها و لیبرالانەی شاعیر دەدەن و هەوڵ دەدەن شاعیر ببێتە پەراوێزی سیاسەت و شیکەرەوەی ئایدۆلۆژیاکانیان کە ئەمە کاری شیعر نییە. زۆرجار سیاسییەکان وا لە شاعیر دەکەن هەڵکشێتە بارەگاکانی ئەوان، بەڵام ئەوان ئامادەنین بێنە خوارەوە بۆ لای دەقی ئەوان. بە ڕای من سیاسەت خزمەتی شیعر ناکات، چونکە هەموو سیاسەتێک ئایدۆلۆژیایەکی لە پشتەوەیەو شاعیر زیاتر خزمەتی سیاسی دەکات لە پاککردنەوە و بەرەو کەماڵ بردنی مرۆڤ و داکۆکی لێ کردنی بە هێمنی و بە ئارامی.

ڕامان: لە شیعرەکانتدا چۆن مامەڵە لەگەڵ (ڕەمز) و (ئەفسانە)دا دەکەیت؟

جەلال بەرزنجی: ڕەمز تۆخمێکە سەر بە نیهاد و ئیستێتیکای شیعر، زۆرجار ئەوەی ناتوانین بە ڕستەی ئاسایی بیخوڵقێنین، بە ڕەمز دەیخوڵقێنین، ڕەمز چڕکردنەوەی واقیعە و گواستنەوەی شتەکانە لە بازنەکانی ناو ماددە و مەتریالەکان بۆ ناو بازنەی ڕوح و شتە پەنهانەکان، بە شیعر دەچینە ناو دنیای خەون و نەست و ئازادیی تەواو. ئەفسانەش هەروا، چونکە شتێکە لە دەرەوەی لۆژیک و بەزمانێکی شیعر نووسراوە و کات و شوێن تێیدا جیوەییە، ڕووداوەکان زۆرجار درامین و لە خەیاڵ و بەرەڵڵابوونی ئەندێشەوە نزیکن، بۆیە شاعیر هەمیشە سوود لە ئەفسانە وەردەگرێ، یان بۆ خۆی لە شیعردا هەوڵی خوڵقاندنی ئەفسانە دەدات، بۆیە ڕەمز و ئەفسانە دوو کەرستەی جوان کردنی شیعرن ئەگەر بە دیدێکی شاعیرانە بەکاربهێنرێن.

ڕامان: چەند لە ڕۆشنبیریی شاعیرانی ئەمڕۆکەی کورد ڕازیت؟

جەلال بەرزنجی: من لەگەڵ هەر هەموو شاعیرانی ئەمڕۆکە دیالۆگی ڕۆشنبیریم نەکردووە تا بزانم ڕۆشنبیریان، یان (باگراوندی) ڕۆشنبیریان چەندە، بەڵام زۆرجار لە خوێندنەوەی دەقێکی شیعری، یان ئەدەبی دەتوانرێ ئاستی ڕۆشنبیریی نووسەرەکە دیاری بکرێت. شاعیرانی نوێخواز و وەچەی من کە لە حەفتاکانەوە دەستمان پێکرد، زۆربەمان هەمیشە و بەردەوام لەخۆ ڕۆشنبیر کردن و بەدواداچووندایین، کێرڤی شیعر نووسینمان ڕووە و هەڵکشانە، بەڵام هەمیشە لە ڕۆشنبیریدا سنوور و ڕازی بوون نییە. من هەمیشە لەبەر خۆم ئەم قسەیەی (سوقراتی) فەیلەسووفی گریک دووبارە دەکەمەوە کە گوتوویەتی: **(من ئەوەندە دەزانم کە هیچ نازانم).**

ڕامان: چەند لە بەرامبەر (زمان) گرفتت هەیە؟ ئایا هەست دەکەیت زمانی کوردی گوزارشتی لە ناخ و دیدگای تۆ کردبێ؟

جەلال بەرزنجی: لەبەر ئەوەی شیعر زیاتر لە پێوەندی نهێنی و سیحری نێوان وشە پێک دێت و شیعر گوزارشت کردن، یان شیکردنەوەی دەوروبەر نییە. شاعیر هەمیشە هەست بە گرفت دەکات، من بۆ خۆم زۆرجار ئەم گرفتەم هەبووە، زمانی کوردیش لەبەر هەژاری و نەبوونی بە زمانێکی (ستاندار) و لەبەر ئەوەش هەموو وشەکانی کۆنەکراوەتەوە، ئەویش لەگەڵ شتەکانی تر کەوتۆتە بەر شاڵاوی سڕینەوەی کولتوور، زمانەکەمان لەم ڕەوشە دایە، گەر واش نەبێت فرمان هەمیشە ئاستەنگە لەبەردەم خوڵقاندن. ئەم پرسیارە ئەو قسەیەی بیرهێنامەوە کە (نفیری) گوتوویەتی: (هەرچەندە ڕۆشنبیری فراوان بێت،

ڕستەکان و گوزارشت لێ کردنیان تەسک دەبنەوە).

ڕامان: خوێندنەوەی بونیادگەری بۆ شیعر چۆن دەبینی؟

جەلال بەرزنجی: بونیادگەریش میتۆدێکی ترە کە لە سەدەی بیست لە ئەوروپا پەیدا بوو بۆ لێکدانەوەی دەقە ئەدەبییەکان و ئیش کردن لەسەر پێکهاتەکانی ناوەوەی فۆرمی زمان، لە ئەدەبی فەرەنسی و ئینگلیزی وەک ئێمە زیاد لە پێویست خۆیان بەم میتۆدەوە خەریک نەکردووە، وەک ئەوەی کۆتایی میتۆدە ڕەخنەییەکان بێت، لەوێ حاڵەتەکان بۆ هەموو میتۆدەکان کراوەن، پێم باشە ئەم میتۆدەش هەبێت، بەڵام بە تێگەیشتن و هەرس کردنی تەواوی میتۆدەکە، نەک بە خوێندنەوەی یەک دوو وتار، یان کتێبێکی وەرگێڕدراو لە بارەیەوە.

ڕامان: شیعر خوێندنەوە لە کۆڕەکاندا لە ساڵی حەفتاکان تا ئێستا بە هەمان شێوە و تەکنیک دەخوێندرێتەوە، تۆ دەڵێی چی؟

جەلال بەرزنجی: دیارە شاعیرەکان هێشتا لە ڕوحی پڕ لە حەماس و هەراو زەناو وتاری نەتەوەیی زەق و ئەتمۆسفیری خیتابدا دەژین. ئێستاش دەڵێی شیعر بۆ ئەوە دەخوێننەوە خەڵک بچێ بۆ شاخ و گرنگی تفەنگی لەلا بێنێ، ئێستاش شاعیرەکان دوای هەر برگەیەکی شیعریی کە دوای دەنگ هەڵبڕین و هەڵچوون لێی دەبنەوە چاوەڕوانی چەپڵەیەکی زۆر قایمن، من دەڵێم ئەو سەردەمە، سەردەمی هێمن بوونەوە و شەفافیەت و ناسکییە، بۆیە دەبێ شاعیرەکان بزانن ئێستا (٢٠٠٦)ە و شیعر لە ناوچەیەکی ترە.

ڕامان: وەک شاعیرێک ڕەخنەی کوردی چەند ئاوڕی لە شیعرەکانت داوەتەوە؟

جەلال بەرزنجی: ڕەخنەی کوردی زۆر کەم ئاوڕی لە ئەزموونەکانی شیعری من داوەتەوە، کۆ شیعری یەکەمم (سەمای بەفری ئێواران) (ئازاد عەبدولواحید) ڕەخنەیەکی جوانی لە گۆڤاری

بۆ خۆم هەست ناکەم بە هیچ دەقێکی کوردی سەرسام بووبم و لە ڕووی داهێنانەوە ئەدەبیاتی کوردی ئەو کاریگەرییەی بەسەرمەوە نەبووە

(بەیان) لەسەر نووسی، (دڵشاد مەریوانی) نووسەری شەهید شتێکی لەسەر نووسی. برای نووسەر (ڕەوف عوسمان) بە جوانی ئاماژەی پێدا. کۆشیعری (گەرم نەبوونەوە) هیچی لەسەر نەنووسرا و ساڵی ١٩٨٥ وەک پێشتر باسم کرد (کۆ شیعر)ێکی بەدبەخت بوو. نۆ ساڵە لە تاراوگە لە کەنەدا دەژیم، نازانم ئەگەر شتێک نووسرابێت؟ ئەوەی لەم دواییە لەسەر شیعرەکانم نووسران ئاماژە پێکردنێکی برای شاعیر و نووسەر. (د. فەرهاد پیربال) بوو لە گۆڤاری (ئایندە)، نووسینێکی کورتی (تەڵعەت تایەر) بوو لە (ئایندە)، هەروەها نووسینێکی برای شاعیر (سامی هادی) بوو لە ڕۆژنامەی چاودێر، نووسینێکی درێژی برای نووسەر (عەبدوڵڵا تاهیر بەرزنجی) بوو لە چاودێرو دواییش لێکۆڵینەوەیەکی تری برای نووسەر (ئازاد ئەحمەد مەحموود) بوو لە گۆڤاری ڕامان.

ڕامان: تەمومژی دەستکرد چۆن دەبینی؟ شاعیرانی ئەمڕۆکە بۆ ئەوەندە ڕوودەکەنە تەمومژ؟ ئایا هۆیەکەی سایکۆلۆژییە، یان کۆمەڵایەتی، یان سەردەمەکە سەپاندوویەتی؟

جەلال بەرزنجی: تەمومژ لای شاعیری داهێنەر و بە ئەزموون ئیستێتیکا و هونەر و زوو خۆ بە دەستەوە نەدان دەدات بە دەق و دەبێتە بەشێک لە پێکهاتەی قەسیدە و دیاردەیەکی جیهانیش بووە. زۆر لە شاعیرە ناسراوەکانی دنیا، شیعری تەمومژاویان نووسیوە، بەڵام ئەو تەمومژەی شاعیری بێ ئەزموون و بێ ڕۆشنبیریی و بێ بەهرە بە نەزانی و کاڵی و زۆر لەخۆ کردن و دەستکرد بەکاری دەهێنێ، شاعیر تووشی سەرلێشێوان و شیعرەکە بێ سەر و بەر و ئێسک گران و ناشیرین دەکات. زۆرجار بەکارهێنانی ڕەمز بەهۆی نەبوونی سەربەستی شیعر نووسین پەیدابووە، بەڵام لای شاعیرانی جیهان، ڕێبازێک بووە بۆ شیعر نووسین و هەندێک جاریش باری ئاڵۆز و نادیاری شاعیر دروستی کردووە و شیعرێکی تەمومژاوی ناشرینی لێ کەوتۆتەوە.